

Bohatou kulturní historií Plzeňska dokládají i stopy, které zde zanechali mistři klasické hudby

Jan Vitinger
redaktor MF DNES

Plzeňsko. Osudový kraj hudebních velikánů

Výjimečný skladatel s tragickým osudem Jakub Jan Ryba, velký mistr klasicismu Joseph Haydn či muži, kteří rozšířili slávu české hudby po celém světě - Bedřich Smetana a Antonín Dvořák. Všem těmto velikánům klasické hudby zasažly západní Čechy výrazně do života.

Tragický a smutný osud přeštického rodáka

Rozsáhlé dílo skladatele Jakuba Jana Ryby (* 26. října 1765 Přestice - † 8. dubna 1815 Voltuš v Rožmitálu pod Třemšínem) zastihla jedna jediná skladba - Česká mše vánoční. Slavné „Hej, mistře“ zná snad každý. Samotný autor si ale přitom právě této skladby nijak zvlášť necenil. I to je jedna z mnoha tragických stránek Rybova života.

Na své dětství a hudební začátky v Přesticích a okolí a později v Nepomuku, kam jeho rodina přesídlila, Ryba rád vzpomínal. Po studiích v Praze se mu však západní Čechy uzavřely. Marně usiloval o místo učitele v Nepomuku, a tak v roce 1786 nastupuje jako pomocný učitel v Mníšku a od roku 1788 až do smrti působí jako učitel v Rožmitále. Přesto na Plzeňsko nikdy nezavřel.

Vedle řady menších skladeb věnoval Plzni velké latinské Stabat Mater z roku 1805. Téhož roku, 28. května, se stal čestným měšťanem města Plzně.

Nic to však nezměnilo na tragickosti jeho osudu. Ze třinácti dětí přežilo pouhých sedm. Osvícený a vzdělaný Jakub Jan Ryba se navíc čím dál častěji dostával do konfliktu se svými nadřízenými. Psychický tlak, nuzné podmínky a také závažné onemocnění dohnalo Rybu k poslednímu a fatálnímu rozhodnutí. V roce 1815 odešel po práci směrem k Voltuši, kde ho na druhý den našli mrtvého pod kopcem Štěrbína s podřezanými žilami. Až po čtyřiceti letech byl pochován na rožmitálském hřbitově. Na místě jeho smrti v roce 1854 postavili lesní dělníci kamenný křížek, který byl v roce 1933 doplněn kamennou mohylou.

Start kariéry klasicistní superstar

Barokní zámek v Dolní Lukavici, letní sídlo šlechtického rodu Morzinů, nechal postavit Ferdinand Maximilian Franz von Morzin v roce 1708. Kolem roku 1757 sem na místo kapelníka skladatele přichází tehdy teprve pětadvacetiletý Joseph Haydn (* 31. března, některé zdroje uvádějí 1. dubna 1732, Rohrau - † 31. května 1809 Vídeň).

Autor, který se ještě za svého života proslavil po celé Evropě, bývá často označován jako „otec symfonie“ nebo „otec smyčcového kvarteta“. A právě v Dolní Lukavici měl

Mše D dur „Lužanská“ Notový zápis skladby Antonína Dvořáka. Zdroj: archiv

Haydn svou první symfonii napsat. Ti, kdo by ji chtěli slyšet, mají možnost při každém zahajovacím koncertě Haydnových hudebních slavností, které se každoročně v Dolní Lukavici a širokém okolí konají v září.

Působení v Dolní Lukavici přineslo Josephu Haydnovi ještě jeden

osudový moment. Poznal zde svou manželku Annu Marii Kellerovou, se kterou prožil celých čtyřicet let.

Plzeňské mládí otce české opery Bedřicha Smetana (* 2. března 1824 Litomyšl - † 12. května 1884 Praha) nebyl v mládí rozhodně žádným svatouškem. Už od dětství byla

jeho velikou láskou hudba, a to se podepsalo na problémech ve studiu jiných předmětů. Když v roce 1840 oznámil tehdejšímu řediteli akademického gymnázia v Praze, že z gymnázia vystupuje a hodlá se věnovat hudbě, jeho otec s tím pochopitelně nesouhlasil. Mladého rebelu odvezl z Prahy a od následu-

Bedřich Smetana

Antonín Dvořák

Joseph Haydn

Jakub Jan Ryba

Foto: 4x archiv MAFRA

jeho školního roku zapsal na premonstrátské gymnázium v Plzni, na němž působil jako profesor Bedřichův o 23 let starší bratranec Josef František Smetana.

Pod jeho ochranou a dohledem zde v roce 1843 studia, byť s nevalným prospěchem, dokončil.

Plzeň ale pro mladého Bedřicha

Smetanu znamenala především krásná léta tvůrčího mládí. Aktivně se zapojil do společenského života, hrál na návštěvách, v salonech k tanci a rovněž sám rád tancoval. Prožil zde také své první lásky.

Své sestřičce Aloisii Smetanové věnoval Louisinu polku, jež je jeho první v úplnosti dochovanou skladbou. V Plzni Smetana složil řadu dalších drobných klavírních skladeb, z nichž některé dosáhly již ve své době značné popularity. Pokoušel se však i o první orchestrální skladby.

Na krásné mládí, které Bedřichu Smetanovi Plzeň dala, je město patřičně hrdé. V roce 2018 se uskutečnil již 38. ročník smetanovských dnů - největšího festivalu klasické hudby v Plzeňském kraji.

Inspirovaní Lužany

Když v roce 1867 zakoupil zámek v Lužanech i s přilehlým panstvím přeštický rodák architekt, stavitel a mecenáš Josef Hlávka, vybudoval z něj postupně centrum, kam se sjížděla na návštěvy tehdejší elita české politiky, vědy a umění. Na zámku byly Hlávkovými hosty například Antonín Dvořák, Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer, Julius Mařák, Josef Václav Myslbek, Max Švabinský, Josef Suk, Oskar Nedbal a další významné osobnosti konce 19. století.

Antonín Dvořák (* 8. září 1858 Nelahozeves - † 1. května 1904 Praha) se do Lužan rád vracel. Když nechal Josef Hlávka roku 1886 u zámku vystavět novou kapli, požádal svého přítele Dvořáka, aby k této příležitosti zkomponoval novou mši. V roce 1887 tak vzniká Mše D dur, která velice rychle získává uznání tehdejší dobové kritiky. V roce 2001 pořídil autentickou nahrávku tohoto díla přímo v kapli lužanského zámku na sedmirejstříkové varhany soubor Ensemble Inégal pod vedením Adama Viktory.

Inspirativní bylo pro Dvořáka i okolí zámku. Nedaleké Lužanská hora se pro skladatele údajně stala inspirací při tvorbě opery Čert a Káča. Jako připomínka se dnes na vrcholu tohoto kopce nachází socha čerta a Káči v nadživotní velikosti, které z dubů od lužanského zámku vytesal místní fezbář.

Spolu s celým svým majetkem zámek Hlávka v roce 1904 odkázal Nadaci Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových, které patří dodnes. V současnosti je zámek a jeho areál široké veřejnosti přístupný jen výjimečně. V nejbližší době jej lze navštívit od úterý 28. srpna do 2. září.